

Príloha k Petícii za lepšie Slovensko

Web adresa: www.peticiazalepsieslovensko.sk

Kontaktný mail: info@peticiazalepsieslovensko.sk

PROTIKORUPČNÉ ODPORÚČANIA

Gabriel Šípoš: Transparency International Slovensko: Protikorupčné minimum 2012 (str.39-43)

Na zostavení týchto odporúčaní sa podieľali: Gabriel Šípoš, Pavel Nechala, Emília Sičáková-Beblavá, Ivan Rončák, Matej Kurian, Jiří Vlach (všetci TIS), Peter Goliaš (INEKO), Ctibor Košťál (SGI), Daniela Zemanovičová (Protimonopolný úrad SR) a Martin Filko (Union).

Na nasledujúcich stranách priblížime odporúčania TIS v týchto oblastiach:

- Financovanie straníckych aktivít, lobing, kontrola majetku politikov
- Verejný sektor
- Prístup k informáciám
- Súdnictvo, polícia
- Územná samospráva
- Zdravotníctvo
- Ostatné oblasti

5.1 FINANCOVANIE STRANÍCKYCH AKTIVÍT, LOBING, KONTROLA MAJETKU POLITIKOV

Ustanoviť **inštitúciu pre dohľad** nad financovaním straníckych aktivít. Zároveň je potrebné stanoviť systém garancií na zabezpečenie nestrannosti voľby členov tejto inštitúcie. Takúto voľbu by malo realizovať viacero subjektov (napr. prezident, vláda a iní) a volebné obdobie by sa malo dĺžkou líšiť od volebného obdobia poslancov NR SR. Zaviesť možnosť participácie zástupcov občianskej spoločnosti pri výkone činnosti takejto inštitúcie. Tá by mohla prevziať aj agendu Výboru pre nezlučiteľnosť funkcií NR SR pri uplatňovaní tzv. ústavného zákona o konflikte záujmov.

Zjednodušenie darovania a zvýšenie informovanosti o daroch politickým stranám a kandidátom. Zaviesť centrálnu evidenciu príjmov a výdavkov politických strán. Centrálnu evidenciu by prevádzkovala inštitúcia pre dohľad nad financovaním politických strán.

Posilniť **kontrolu predovšetkým iných bezodplatných plnení**, stanoviť povinnosť poskytovateľom iného bezodplatného plnenia alebo aj odplatného predložiť doklady kontrolnému orgánu. Tým by sa vytvorili podmienky pre kontrolu aj na strane politickej strany ako aj na strane poskytovateľa plnenia.

Zaviesť mechanizmy podporujúce **diverzifikáciu zdrojov financovania politických strán**, napr. tzv. model „matching funds“ – politické strany by mali nárok na časť príspevkov od štátu po preukázaní schopnosti zabezpečiť si finančné prostriedky zo súkromných zdrojov. Prípadne niektoré štátne príspevky (príspevok za hlasy a príspevok na činnosť) by sa odvíjali od iných získaných zdrojov na základe stanoveného koeficientu. Ďalšou alternatívou je podporiť darovanie politickým stranám prostredníctvom možnosti daňového

zvýhodnenia darcov či daňovej asignácie za súčasného zníženia priamej podpory zo štátneho rozpočtu. Cieľom je zvýšiť motiváciu strán zaangažovať do politiky občanov a podnikateľov, a zároveň neštátne príspevky verejne deklarovať.

Zaviest' povinnosť politických strán **zverejňovať** prehľady prijatých členských **príspevkov a iných bezodplatných plnení** v rovnakom rozsahu ako je to pri daroch. Zaviest' povinnosti jednotlivým kandidátom po skončení volieb predložiť detailnú správu o použitých finančných prostriedkoch vynaložených vo volebných kampaniach, ktorá bude súčasťou správy predkladanej politickou stranou/hnutím.

Zaviest' **pravidlá pre financovanie kampane pre voľby** do Európskeho parlamentu, vyšších územných celkov, obecných a mestských zastupiteľstiev, primátorov a starostov.

Sfunkčniť systém majetkových priznaní, aby umožňoval kontrolu nárastu majetku počas výkonu verejnej funkcie i niekoľko rokov po nej. Teda presne definovať čo má majetkové priznanie obsahovať (vrátane majetku osôb žijúcich v jednej domácnosti), túto deklaráciu rozšíriť aj na deklarovanie záujmov verejného funkcionára (napr. členstvá v združeniach, kluboch a pod.) a predĺžiť povinnú lehotu podávania z jedného na päť rokov po skončení verejnej funkcie.

Zaviest' **povinné online zverejňovanie stretnutí politikov a predstaviteľov záujmových Skupín** vo forme téma stretnutia, dátum a miesto. Za neoznámené stretnutia by hrozili verejným činiteľom primerané finančné sankcie. Agendu by mal na starosti orgán dozerajúci na financovanie straníckych aktivít či majetkové priznania a konflikty záujmov politikov.

5.2 VEREJNÝ SEKTOR

Odpolitizovať verejný sektor. Vyberať výberovými konaniami vedenia regulačných orgánov (NKÚ, ÚVO, PMÚ, ÚRSO a podobne) ako aj štatutárov štátnych a obecných firiem (predstavenstiev) a úradov ústrednej i miestnej štátnej správy.

Zvážiť znovuzavedenie centrálnej inštitúcie (podľa vzoru bývalého Úradu pre štátnu službu) s kompetenciami zabezpečovať metodiku výberových konaní, zverejňovať voľné miesta v celom verejnom sektore, dozerať na kariérne postupy a horizontálnu mobilitu ako aj vykonávať inšpekciu v uvedených oblastiach.

Vytvoriť **verejný register politických nominácií vo verejnej správe** za účelom lepšej verejnej kontroly a vyvodenia zodpovednosti voči nominujúcej strane v prípade pochybení.

Vytvoriť **online register vyšších úradníkov vo verejnom sektore s informáciami o ich zamestnávateľoch** či pracovnej činnosti 5 rokov pred a 5 rokov po práci vo verejnom sektore.

Prijať legislatívu na **ochranu oznamovateľov trestnej činnosti (whistleblowers)**, pričom kľúčovými prvkami by boli zachovanie anonymity pri nahlásovaní, nárok na odmenu v prípade úšetrení verejných prostriedkov a bezplatná právna pomoc v prípade šikany. **Pri prijímaní legislatívy vykazovať aj doložku korupčného potenciálu zákonov**, tak ako sa teraz povinne analyzuje dopad na verejné financie, životné prostredie či podnikateľskú sféru. Faktormi posudzovania by mohli byť jasnosť pravidiel, prístup verejnosti k novovzniknutým informáciám či prítomnosť oblasti s výskytom koncentrácie ekonomickej moci.

5.3 PRÍSTUP K INFORMÁCIÁM

Zriadiť inštitúciu na dohľad nad dodržiavaním zákona o slobodnom prístupe k informáciám (obdoba tzv. informačného komisára v iných krajinách). V súčasnosti sa často občan musí obracať ať na súd, čo je nákladné a v prípade rýchlej potreby informácií aj často neúčinné. Komisár by mohol udeliť sankcie a aktívne by podporoval používanie infozákona občanmi. Inštitúcia by mohla mať zároveň aj kompetencie dnešného Úradu na ochranu osobných údajov, ako je to napr. v Nemecku či Veľkej Británii, prípadne byť spojená s inštitúciou Ombudsmana.

Zriadiť centrálnu stránku ako zhrmaždisko verejných dát v štandardizovaných formátoch (**data.gov.sk**) a vytvoriť povinnosť pre orgány verejnej správy i firmy väčšinou nimi vlastnené uplatňovať tieto štandardy na všetky nimi poskytované údaje. Vhodným by bolo aj zriadenie jednotných portálov o udeľovaných euro fondoch či dotáciách. Pre možnosť porovnávať a spracovávať dáta o verejných zákazkách je potrebné zaviesť jedinečný identifikátor zákaziek (umožňujúci sledovanie zákazky od jej vyhlásenia po fakturáciu a dodatky). Sprístupniť dáta zhromažďované v Datacentre verejnosti bezplatne.

5.4 SÚDNICTVO, POLÍCIA

Zvážiť **zaviesť špecializované správne súdy** podľa agendy, v štýle Najvyššieho správneho súdu v ČR.

Zaviesť **jednotný systém sledovania výkonnosti, dochádzky** a domácej práce **sudcov**. Zaviesť pravidelný tréning etického správania sa sudcu a pracovníkov súdu.

Obmedziť prednáškovú činnosť sudcov v advokátskych firmách , zaviesť verejný register mimopracovných príjmov.

Zaviesť **podrobné správy o prehľade súdnych povolení na odpočúvanie** v už neaktívnych prípadoch s informáciami o aké trestné činy malo ísť, ktoré súdy a sudcovia povolenia poskytli, ako dlho jednotlivé odpočúvania trvali a ku koľkým obžalobám a odsúdeniam to prispelo.

V súlade s budovaním **jasných pravidiel kariérneho rastu** prijať novelu zákona o štátnej službe príslušníkov policajného zboru, SIS, Zboru väzenskej a justičnej stráže a Železničnej polície, konkrétne odstrániť § 35, podľa ktorého môže minister vnútra odvolať policajta z akejkoľvek funkcie bez uvedenia dôvodu.

Vytvoriť nestrannú inšpekciu oddelenú od policajného zboru a ministerstva vnútra (napr. po vzore ČR)

5.5 ÚZEMNÁ SAMOSPRÁVA

Otvoriť verejnosti činnosť a rozhodovanie orgánov obce - zaviesť povinnú verejnosť zasadnutí obecnej rady a komisií pri obecnom zastupiteľstve.

Posilniť transparentnosť v oblasti rozhodovania samospráv: zaviesť povinnú elektronickú úradnú tabuľu obce, povinne zverejňovať informácie o obchodných spoločnostiach s min. 50 percentným podielom obce / samosprávneho kraja (najmä ich výročné správy s finančnými výkazmi).

Posilniť kontrolu a transparentnosť v oblasti financií : predkladať a zverejňovať majetkové priznania všetkých samosprávnych verejných funkcionárov, zaviesť povinnú súťaž o dotácie udeľované samosprávou.

Rozšíriť právo žaloby vo verejnom záujme na všetky rozhodnutia samosprávy; zaviesť osobnú zodpovednosť volených predstaviteľov obce za úmyselnú škodu.

Zaviesť centrálny register pre obce a samosprávne kraje s majetkovými priznaniami poslancov a starostov/predsedom krajov, účtovnými dokumentmi obchodných spoločností s majetkovým podielom obce či župy (pri viac ako 50 percentnom podiele) ako aj menami hlavných kontrolórov.

Zaviesť povinnosť obcí zverejňovať prebytočný majetok na štátnom centrálnom portáli www.ropk.sk.

5.6 ZDRAVOTNÍCTVO

Vybudovať **užívateľský portál pre pacientov**, kde by si vedeli vybrať poskytovateľov (služby, cenníky, otváracie hodiny, počet oprávnených sťažností i pokút z Úradu na dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, životopis lekárov atď.). Portál by umožnil údaje triediť a pripravovať rebríčky kvality poisťovní aj poskytovateľov podľa rôznych indikátorov, vrátane spätnej väzby pacientov.

Zverejňovať zoznam nárokov definovaných v rámci solidarity (tzv. základný balík) v **prehľadnej a zrozumiteľnej forme** na internete. Zostaviť a pravidelne aktualizovať zoznam tovarov a služieb financovaných na základe povinného poistenia (východiskom môže byť existujúci katalóg výkonov) vrátane detailných požiadaviek na ich poskytnutie (napr. maximálne čakacie doby, technické a personálne vybavenie, definovať dostupnosť podľa maximálnej doby dopravy pacienta do daného zdravotníckeho zariadenia, atď.).

Zaviesť (prípadne so štátnou dotáciou podporiť) **povinný ročný výpis poisťovní pre pacientov** so zoznamom a cenami výkonov, liekov a liečebných pomôcok. Šlo by o obdobu bankového výpisu pre zdravotníctvo s cieľom kontroly toho, čo poskytovatelia vykazujú poisťovniam, ale aj zvýšenia povedomia pacientov o nákladnosti ich zdravotnej liečby.

Zaviesť, zverejniť a zo strany regulátora vynucovať **transparentné čakacie listiny** na všetky odkladné terapeutické aj diagnostické služby.

Posilniť kapacitu zdravotníckych regulátorov a ich **nezávislosť** od každodennej politiky (napríklad kolektívne, neodvolateľné vedenie Úradu na dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, oddelenie liekovej regulácie od rozhodovania ministra zdravotníctva). Kompetencie zdravotníckych regulačných agentúr (ÚDZS alebo ŠÚKL) rozšíriť o hodnotenie medicínskych intervencií a technológií na základe ich nákladov a prínosov (po vzore britského NICE, nemeckého IQWiG a pod.). Posudzovať(i) by napríklad vstup liekov na trh a ich úhradu z verejných zdrojov, investície do finančne náročných medicínskych technológií, či zaraďovanie náročných medicínskych výkonov do rozsahu starostlivosti platenej z verejného zdravotného poistenia.

5.7 OSTATNÉ OBLASTI

Sprísniť možnosť verejných funkcionárov či inštitúcií podávať **žalobu na ochranu osobnosti proti médiám**.

Sfunkčniť Centrálny register dokumentov verejného obstarávania

(<http://crdvo.uvo.gov.sk/>) tak, aby boli zápisnice a konkurenčné ponuky opäť zverejňované.